

**MEMÒRIA TÈCNICA DE LA INTERVENCIÓ
ARQUEOLÒGICA PREVENTIVA EFECTUADA AL
CARRER DE LES CARRETES, núm. 30-34 i 25-31**

(Barcelona, juliol de 2003)

Codi de referència: 066/03

**Laia Santanach i Suñol
Barcelona, agost de 2003**

Índex

1. Introducció-----	3
2. Situació geogràfica -----	4
3. Context històric i antecedents arqueològics -----	7
4. Motius i objectius de la intervenció -----	13
5. Mètode de treball -----	14
6. Descripció dels treballs realitzats -----	16
7. Fitxes d'unitats estratigràfiques -----	20
8. Conclusions -----	23
9. Bibliografia -----	24

ANNEXES

- Planimetria
- Documentació fotogràfica

1. Introducció

El seguiment arqueològic de què tracta la present memòria ha estat realitzat a arrel de la necessitat de l'empresa FECSA-ENDESA de realitzar una rasa per estendre cable subterrani. Els treballs, executats per l'empresa ESPELSA, s'han dut a terme a les voreres del carrer de les Carretes compreses entre els números 30-34 i 25-31.

La intervenció arqueològica que se n'ha derivat (codi de referència 066/03), ha estat encarregada a l'empresa de gestió arqueològica ATICS, S. L., i s'ha efectuat sota la direcció tècnica de l'arqueòloga Laia Santanach i Suñol i amb la supervisió del Servei d'Arqueologia Urbana del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona.

Els treballs arqueològics en qüestió s'han realitzat entre els dies 16 i 18 de juliol de 2003, ambdós dies inclosos.

2. Situació geogràfica

Barcelona forma part de la comarca del Barcelonès, una comarca formada pel Pla de Barcelona més els municipis de l'Hospitalet de Llobregat, Esplugues de Llobregat i Sant Just Desvern, que pertanyen geogràficament al Pla del Llobregat, i els de Santa Coloma de Gramenet, Badalona i Sant Adrià de Besòs, situats més enllà del Besòs, a la costa de Llevant. Es tracta d'una comarca formada més amb criteris administratius que no pas geogràfics. Així, es pot dir que la realitat comarcal del Barcelonès és artificial, ja que es tracta realment d'una gran ciutat, posada en una confluència de comarques naturals, a la qual es va voler aplicar els mòduls de la divisió comarcal per a no deixar-la com una illa enmig de les grans comarques veïnes¹. D'això en va resultar un àmbit geogràfic discutible, malgrat que no es pot discutir que Barcelona és la capital de tot un país, que es veu influït per ella, en especial pel fet que s'hi ubica el govern autonòmic.

El terme municipal de Barcelona s'estén bàsicament sobre una superfície gairebé plana d'uns 6 km d'amplària² que limita pel sud-est amb el mar i pel nord-oest amb una barrera muntanyosa, la Serralada Litoral, que la separa de la veïna depressió del Vallès. La Serralada Litoral és coneguda en aquest tram com a serra de Collserola, i es desplega paral·lelament a la costa des de Sant Pere Màrtir fins a Valldaura amb alçades compreses entre 100 i 500 metres, essent el Tibidabo el cim més enlairat amb 512 metres. Al peu de la serra de Collserola s'aixequen els serrats de la Rovira, també identificats com Bloc del Guinardó o més popularment com Els Tres Turons. Al peu d'aquestes carenes s'estén l'espai pla de què parlàvem, de pendent suau fins al mar, que assoleix una forma més o menys rectangular amb una llargada d'uns 11 km i una amplada, com ja hem dit, d'uns 6 km. La plana, coneguda com a Pla de Barcelona, s'expandeix cap al nord-est i el sud-oest fins els límits naturals que marquen les artèries fluvials del Besòs i del Llobregat.

---

¹ PLADEVALL, 1982, pàg. 12.

² L'extensió total del terme municipal de Barcelona és de 91'41 km².

Les coordenades entre les quals s'estén el Pla de Barcelona són 2°7' a 2°11' de longitud est de Greenwich i de 41°22' a 41°27' de latitud nord.³

La funció de capital de Barcelona ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció nord - sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besòs - Congost - Ter) i que accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell el primer i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon.

En aquesta plana quasi completament urbanitzada avui, es destaquen unes zones clarament diversificades:

- a) El nucli antic, que restà emmurallat fins la desaparició de les muralles, a mitjans del segle XIX. Proper a la mar, està dominat pel sud pel gran promontori de Montjuïc (173 m), que s'aixeca suaument sobre el pla i cau bruscament sobre la mar, facilitant així la defensa del litoral. En aquesta zona hi podem diferenciar tres àrees:
- un nucli central, damunt el Mont Tàber (15 m) que correspon a la primitiva ciutat romana.
  - al voltant d'aquest nucli central trobem tot un seguit de petites viles que es van formar en època medieval, dins el perímetre de les muralles aixecades al segle XIII. Aquestes viles noves són els actuals barris coneguts amb els noms de les esglésies que els centralitzen: del Pi, de Santa Anna, de Sant Pere, de Santa Maria del Mar i de la Mercè.
  - els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir, la Rambla i el Raval, començaren a ser urbanitzats quan quedaren inclosos dins del tercer recinte fortificat, que es bastí al llarg de la segona meitat del segle XIV. És en aquesta àrea on s'ha realitzat el seguiment de què és objecte aquesta memòria.

---

³ SANZ, 1988, pàg. 21.

- b) Una sèrie de petits nuclis de poblament més densos, antics pobles forans creats a l'entorn de la ciutat, sense possibilitat d'aproximar-se a la Barcelona emmurallada per evidents raons estratègiques. No serà fins a darreries del segle XIX, una vegada enderrocades les muralles, que aniran essent annexionats a la ciutat.
- c) Una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la segona meitat del segle XIX (l'Eixample del pla Cerdà), quan caigueren les muralles medievals que encotillaven el creixement urbanístic de la ciutat. L'Eixample va representar la unió entre la Barcelona vella i els municipis del Pla (que, com ja hem dit, acabarien formant part de la ciutat a partir de la fi del segle), i permeté alhora el creixement demogràfic i urbanístic modern, ultrapassat els darrers decennis per un creixement sovint caòtic i incontrolat que ha arribat, amb caràcter marcadament suburbial, als racons més extrems de la plana i ha amenaçat tota la muntanya.

3. Context històric i antecedents arqueològics

Context històric

La zona on s'ha realitzat la intervenció arqueològica que és objecte d'aquesta memòria va formar part de l'*Ager* de Barcino, ciutat romana fundada en època d'August.

Des de la fundació de la ciutat de Barcino, es va produir la colonització de tot el seu *Ager* (territori que l'envoltava i que estava sota el seu control municipal), on s'assentaren diverses vil·les d'explotació agrícola. Algunes d'aquestes vil·les han estat localitzades i excavades, com és el cas de Nostra Senyora del Port, situada entre la Gran Via i el carrer de Nostra Senyora del Port⁴, la vil·la de Can Cortada al barri d'Horta⁵, la vil·la del cementiri a la vora del fossar de la Pedrera (Cementiri del SO, Montjuïc)⁶, la vil·la apareguda a l'avinguda Francesc Cambó⁷, la situada sota el monestir de Pedralbes⁸ i la de Sant Pau del Camp⁹ (vegeu, més endavant, els antecedents arqueològics).

Efectivament, molt proper a l'indret objecte de la present intervenció arqueològica trobem el monestir benedictí de Sant Pau del Camp¹⁰. Si bé l'actual monestir fou fundat de nou l'any 1117 per Geribert Guitart i la seva muller Rol·lendis, el seu origen és confús. Ara bé, l'existència de dos capitells de marbre visigòtics reaprofitats en la seva façana del segle XII i la tomba del comte Guifré II (897-911) li suposen una forta antiguitat.

D'altra banda, com ja s'ha dit més amunt, la zona afectada per l'excavació arqueològica objecte d'aquesta memòria forma part de l'antic barri

---

⁴ GRANADOS, 1991, pàg. 160.

⁵ GRANADOS 1991, pàg. 160.

⁶ GRANADOS, 1991, pàg.160.

⁷ GRANADOS, 1991, pàg.158-159.

⁸ GRANADOS, 1991, pàg. 160.

⁹ GRANADOS, 1991, pàg. 159; AA.VV. 1993, 101-112

¹⁰ Com es pot observar als Annexes (vegeu "Planimetria", figura A), el carrer de les Carretes limita pel cantó més proper al mar amb el carrer de Sant Pau, just davant del monestir de Sant Pau del Camp.

del Raval i, per tant, quedà inclòs dins del recinte fortificat medieval de la ciutat de Barcelona.

Concretament, i com veurem tot seguit, el Raval quedà encerclat per la muralla que féu construir Pere el Cerimoniós a la segona meitat del segle XIV.

Si bé la ciutat de Barcelona havia viscut reclosa molts de segles dins el perímetre de la muralla romana del segle IV, el notable creixement demogràfic experimentat a partir del segle XII i, encara més, al XIII, va posar de manifest la necessitat de protegir dintre un cercle més ampli de muralles els barris que s'havien format entorn dels camins que accedien a la ciutat primitiva i que es coneixien amb el nom genèric de vilanoves. La construcció d'aquest segon recinte emmurallat s'iniciaria durant la segona meitat del segle XIII. Els seus límits, tal i com els coneixem actualment, eren aproximadament els següents: la Rambla, carrer de Fontanella, carrer de Trafalgar, passeig de Lluís Companys i passeig de Picasso¹¹.

La construcció de la muralla del Raval es plantejaria a mitjans del segle XIV, amb l'objectiu d'incorporar terrenys de conreu (per tal de preveure els problemes d'un possible setge), mentre que la muralla de la zona de la Rambla es deixà com una segona línia de defensa. L'ampliació estava limitada per l'actual carrer de Pelai, les rondes de Sant Antoni i de Sant Pau, i la part baixa de l'avinguda del Paral·lel, on més tard s'incorporarien les Drassanes¹². El cinturó de defensa es completaria ja al segle XVI, amb la construcció de la muralla de mar.

La muralla del Raval, a més de protegir nombrosos convents, alguns hospitals, les Drassanes i construccions menors situades bàsicament al llarg dels camins d'accés a les portes de la muralla de la Rambla, tancava i resguardava un espai ben regat per aigua de sínies que probablement es dedicava ja anteriorment a l'horticultura. L'emmurallament d'aquest espai de "seguretat militar", però, en facilità i afavorí la urbanització i el poblament. Així,

---

¹¹ HUERTAS; RODRÍGUEZ, 2000, pàg. 16-17.

¹² HUERTAS; RODRÍGUEZ, 2000, pàg. 117.

a partir de mitjan segle XIV, el Raval fou l'àrea més important novament urbanitzada de la ciutat; l'expansió s'hi organitzà sobretot a partir de tres eixos principals: Tallers, el Carme i l'Hospital¹³.

No obstant això, l'activitat urbanitzadora no fou prou important durant molt de temps com per alterar considerablement els valors demogràfics: tot i que el Raval representava quasi el 43 % de la superfície total de Barcelona, el 1516 comprenia només el 13'1 % dels habitants de la ciutat¹⁴.

Tant és així, que, a la darrereria del segle XV, al carrer (aleshores camí) de les Carretes no hi havia cap edifici, tot eren horts. És més, no existia altre camí, rec, ni travessia que el comunicés amb les vies properes (el camí de les Carretes anava des de davant del monestir de Sant Pau fins al portal de Sant Antoni)¹⁵.

A finals del segle XVI la situació era molt similar, ja que l'any 1583 el camí determinava la partió de les hortes del monestir de Sant Pau de les de propietat privada¹⁶.

No fou fins al segle XVIII que, com a conseqüència de l'augment demogràfic i el creixement econòmic, començà a definir-se el seu traçat urbà actual.

Antecedents arqueològics

La primera notícia existent de restes arqueològiques a la zona de Sant Pau del Camp és de l'any 1931, quan, a causa d'uns moviments de terres, es localitzaren fragments de Terra Sigil·lada Africana A i també Hispànica i una sivella de bronze d'època visigòtica¹⁷.

---

¹³ GUÀRDIA i GARCIA ESPUCHE, 1992, pàg. 62.

¹⁴ GUÀRDIA i GARCIA ESPUCHE, 1992, pàg. 62.

¹⁵ AMADES, 1984, pàg. 303.

¹⁶ AMADES, 1984, pàg. 303.

¹⁷ GRANADOS, 1991, pàg. 159.

L'any 1969 es tenia coneixement ja, segons les fitxes d'Inventari del Museu d'Història de la Ciutat, de l'aparició d'una tomba dintre del recinte del monestir de Sant Pau del Camp, a tocar del carrer de Sant Pau. En aquesta fitxa apareixen tres fotografies on es veuen clarament les restes òssies d'un individu dintre d'un contenidor de *tegulae* a doble vessant.

Fins als anys 1988 - 1989, però, no es realitzà la primera intervenció seriosa. Aleshores s'excavà en extensió els solars del darrera de l'església de Sant Pau del Camp, per tal d'ubicar-hi un aparcament subterrani. Com a resultat de la intervenció, es documentaren les restes de les dependències d'una vil·la amb una àrea destinada a l'emmagatzematge. L'excavació va permetre situar el moment més important de la vil·la entre els segles I i III dC. En contacte amb la vil·la es localitzà també part d'una necròpolis amb tombes de *tegulae*, de les quals se n'excavaren un total de vint¹⁸.

La segona intervenció arqueològica s'efectuà com a conseqüència de la construcció d'una nova caserna de la Guàrdia Civil l'any 1991. A la zona més propera al carrer de Sant Pau es localitzà la continuació de la necròpolis documentada l'any 1989, amb trenta-dos nous enterraments dels segles IV - VI dC. També com a fruit de la intervenció es documentaren dos assentaments prehistòrics: un del Neolític (finals del V mil·lenni - IV mil·lenni aC) i un segon de l'Edat del Bronze (II mil·lenni - inici del I mil·lenni aC)¹⁹.

La tercera intervenció, realitzada durant l'any 1997, se centrà en l'interior de l'actual monestir de Sant Pau del Camp, i fou motivada pel projecte d'arranjament de l'edifici. Com a resultats d'aquesta actuació es localitzaren tres nous enterraments romans i restes d'un paviment d'*opus signinum*, que va ser identificat com a resta de l'edificació eclesiàstica existent amb anterioritat a l'actual.

En la quarta intervenció, realitzada el juny de 1998, s'efectuaren un total de catorze sondeigs al llarg del solar comprès entre els carrers de Sant Pau, Reina Amàlia, Hort de la Bomba i de les Carretes, i es delimitaren les zones presumiblement més propenses a què apareguessin nivells d'interès arqueològic, tant d'època romana com prehistòrics²⁰.

La cinquena intervenció arqueològica, causada per la construcció de cent nous habitatges en un solar de 3.220 m², fou duta a terme entre novembre

---

¹⁸ GRANADOS, 1991, pàg. 159; AA. VV., 1993, pàg. 108.

¹⁹ AA. VV., 1993, pàg. 4.

²⁰ ARTIGUES, 1998.

de 1998 i març de 1999, i donà com a resultat la documentació de dos períodes ben diferenciats. Del primer, corresponent a les restes d'un assentament alt - imperial, únicament se n'ha conservat fragments de fonament molt escadussers i algunes sitges i pous. El segon moment està representat per vint-i-sis tombes que formen part d'una necròpolis i que cal sumar a les localitzades en campanyes anteriors²¹.

La sisena intervenció arqueològica va consistir en el seguiment d'unes rases situades a tocar de l'edifici la construcció del qual va motivar la cinquena excavació arqueològica que hem esmentat més amunt. Es realitzà entre el 5 d'octubre i el 3 de novembre de 2000, i es van documentar diverses estructures d'una fàbrica tèxtil del segle XIX i dos enterraments d'època romana, dels quals només se'n va excavar un²².

Seria en la sisena intervenció arqueològica, realitzada entre el 6 i el 24 de novembre de 2000, que s'excavaria l'altre enterrament. L'estructura funerària, formada per una llosa d'*opus signinum* que actuava com a recobriment d'una tomba de *tegula* a doble vessant, va ser datada entre finals del segle V i el segle VI dC²³.

Finalment, entre abril i octubre de 2000 es produí una nova intervenció en un solar situat entre la Ronda de Sant Pau i el carrer de les Flors, com a conseqüència d'una promoció d'habitatges. Els treballs permeteren documentar un tram de la muralla del segle XIV, el fossat i els seus rebliments²⁴.

---

²¹ ARTIGUES, 2001.

²² MARTÍN, 2000.

²³ FÀBREGAS, 2003.

²⁴ SALES, 2003.

4. Motius i objectius de la intervenció

Com ja s'ha explicat a l'apartat 1, la intervenció arqueològica que s'ha dut a terme al carrer de les Carretes núm. 30-34 i 25-31 de Barcelona (codi de referència 066/03) ha estat motivada pel fet que l'empresa FECSA-ENDESA hi havia de realitzar una rasa per estendre cable subterrani. Ha consistit, doncs, en una intervenció arqueològica preventiva, perquè el carrer de les Carretes forma part d'una zona d'interès arqueològic i d'alt valor històric de la ciutat de Barcelona (vegeu l'apartat anterior).

En concret, i recollint allò que ja s'ha indicat a l'apartat 3, l'interès històric i arqueològic del carrer de les Carretes es pot resumir en tres aspectes:

a) es troba a prop de la zona de la Ronda per on passava la muralla medieval de la ciutat.

b) es troba dins del barri del Raval, com ja hem dit, una zona que va començar a ser urbanitzada en època medieval.

c) en una zona propera hi trobem el monestir de Sant Pau del Camp, on s'ha documentat, a banda de les estructures romàniques, una vil·la alt – imperial i una zona d'enterraments tardorromans en relació a una més que probable via d'època romana (presumiblement es tractaria de l'antiga via entre Barcino i Montjuïc, l'actual carrer de Sant Pau), així com un jaciment d'època prehistòrica datable des d'inicis del Neolític fins al Bronze Final que s'estén en direcció al carrer que ens ocupa.

Així doncs, l'objectiu de la intervenció ha estat localitzar i documentar possibles restes patrimonials que poguessin veure's afectades per l'actuació urbanística, alhora que s'ha procurat obtenir la màxima informació possible de l'àrea afectada per tal de complementar els estudis realitzats fins ara.

5. Mètode de treball

Tal i com el Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona especifica, en aquesta intervenció arqueològica s'ha utilitzat el mètode de registre ideat per E. C. Harris²⁵ i A. Carandini²⁶.

Es tracta d'una metodologia sistemàtica que consisteix a registrar objectivament els estrats que s'exhumen, amb l'objectiu d'entendre'n la formació, delimitació, estructuració i ordre de deposició. Per a fer-ho, es numera els estrats sota el nom d'"unitat estratigràfica" (u. e.), que els individualitza els uns dels altres. Cada u. e. es registra en una fitxa on s'indiquen les dades que permeten la seva correcta identificació i descripció (ubicació en el jaciment, característiques físiques, situació en les plantes i seccions i posició física respecte a la resta d'u. e. del jaciment amb les quals es relaciona).

Aquest mètode també inclou la realització de material gràfic: planimetria d'una banda i fotografia de l'altra. La planimetria es concreta en plantes i seccions, les quals ens donen, respectivament, una visió diacrònica i una de sincrònica de les troballes realitzades. Pel que fa al material fotogràfic, és imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats.

Cal esmentar també el tractament que es dona al material arqueològic, si n'apareix durant els treballs d'excavació (no és aquest el cas de la intervenció que hem realitzat). En primer lloc, es renta amb aigua i se sigla cada peça, per tal de deixar constància del seu lloc de procedència (la sigla consisteix en el codi del jaciment -amb l'any- i la unitat estratigràfica a què pertany el material). I, en segon lloc, les peces preferents, és a dir, aquelles que tenen forma o una decoració prou important, es dibuixen i reben un número, per tal que quedin individualitzades.

---

²⁵ HARRIS, 1991.

²⁶ CARANDINI, 1997.

6. Descripció dels treballs realitzats

Els treballs que s'han realitzat han consistit en l'obertura de dues rases a les voreres del carrer de les Carretes, en sentit longitudinal a la direcció del carrer (és a dir, en sentit sud-est, nord-oest): una primera rasa a la vorera nord-est del carrer, entre els núm. 25 i 31 (Rasa 100), i una segona a la vorera sud-oest, entre els núm. 30 i 34 (Rasa 200)²⁷. Si bé estava previst excavar una tercera rasa entre els núm. 25 i 34 que creués transversalment el carrer, finalment no va ser necessari realitzar-la, perquè es va constatar que ja hi havia un tub que creuava el carrer per aquest mateix indret.

Donat que tant la rasa d'una vorera com de l'altra s'han obert per trams, i per tal de facilitar el procés de documentació arqueològica, s'ha procedit a numerar-los (Rasa 100: tram 1 a 7; Rasa 200: tram 8 a 11²⁸).

Pel que fa a les unitats estratigràfiques aparegudes durant el procés d'excavació, se les ha numerat de manera correlativa començant pel número 101, en les u. e. de la Rasa 100, i pel número 201, en les de la Rasa 200.

En referència al desenvolupament dels treballs, cal destacar que, malgrat que el permís d'intervenció arqueològica s'iniciava el dia 16 de juliol de 2003 (i que, per tant, el control arqueològic s'efectuà a partir d'aquesta data), les obres havien començat ja el dia 15. D'aquesta manera, l'arqueòloga directora es va trobar el dia 16 que els trams 5 i 6 de la Rasa 100 ja havien estat rebaixats, se'ls havia col·locat els tubs per a la canalització del cable elèctric, i havien estat coberts de nou amb sauló. No es va poder portar a terme, doncs, el convenient control arqueològic, malgrat que, com explicarem més endavant, tots els indicis fan suposar que tots dos trams donaren un resultat arqueològic negatiu.

Entre els dies 16 i 17 s'acabà d'obrir la Rasa 100, que el mateix dia 17 va ser de nou pavimentada. El dia 18, finalment, es va obrir completament la Rasa 200, de manera que aquí s'acabaren els treballs de control arqueològic.

---

²⁷ Vegeu, als annexes, "Planimetria", figura B.

²⁸ Vegeu, als annexes, "Planimetria", figura C.

Tant en la Rasa 100 com en la Rasa 200 es va seguir el mateix procés de treball: l'extracció del paviment de llosetes i la seva preparació de formigó es va portar a terme mitjançant martell compressor, mentre que el buidatge del rebliment de les rases fins a la profunditat desitjada (entre 40 i 70 cm., segons les zones) es va fer de manera manual, utilitzant pic i pala.

Rasa 100 (fotografies 2 a 6)

La rasa 100, que seguia una direcció de sud-est a nord-oest, ocupava la vorera nord-est del carrer de les Carretes, entre els núm. 25 i 31. Tenia una longitud aproximada de 28 metres i 60 cm. d'amplitud (exceptuant el tram 1, que tenia una amplitud de 80 cm. –ocupava tota la vorera, des de l'encintat fins a la façana dels edificis-). La profunditat de la rasa va oscil·lar entre 50 i 70 cm. (és a dir que es va arribar a una profunditat d'entre 5'75 i 5'55 m. s. n. m.).

L'estratigrafia constava de la següent seqüència:

1. Un primer nivell de paviment (format per lloses quadrades de 20 x 20 cm. i 3 cm. de gruix fetes de ciment) més la preparació de formigó que el sustentava (u. e. 101). La potència total d'aquesta u. e. oscil·lava entre 15 i 25 cm.
2. Un reompliment de sauló barrejat amb argiles (u. e. 102) que s'estenia fins a la cota màxima de profunditat a què es va arribar. Sediments d'aquestes característiques, d'aportació antròpica, són els que s'utilitzen habitualment per al farciment de rases realitzades per a la instal·lació de xarxes subterrànies de serveis. En aquest cas es tractava de sauló de color marró groguenc barrejat amb paquets irregulars d'argila vermellosa. El sediment no contenia cap tipus de material arqueològic al seu interior. A la cota necessària per a introduir la canalització de cable elèctric (és a dir, a la cota màxima, aproximadament, a què es va arribar) anaren apareixent una sèrie de serveis anteriors (aigua,

electricitat) tant en sentit longitudinal com perpendicular a la direcció de la rasa.

3. Al tall nord-est del tram 1 de la rasa va aparèixer, sota la façana de l'edifici actual del núm. 31 del carrer de les Carretes, la seva fonamentació, realitzada amb pedres irregulars lligades amb morter de calç blanquinós (u. e. 103)²⁹. La inexistència de material arqueològic associat va impedir la seva datació.

Pel que fa als trams 5 i 6 de la rasa (la realització dels quals, com ja hem avançat més amunt, va estar mancada de control arqueològic, perquè es va efectuar el dia abans que comencés el permís d'intervenció), pensem que, donades les circumstàncies, es poden establir un parell de presumpcions que porten a la conclusió que no contenien restes arqueològiques:

- a) Per les característiques dels treballs que FECSA-ENDESA necessitava que es realitzessin, la rasa degué baixar fins a un nivell de profunditat màxim de 70 cm. (és a dir, 5'55 m. s. n. m.), on als trams 4 i 7 de la Rasa 100 es documentà la u. e. 102.
- b) L'aparició, als mateixos trams 4 i 7 de la Rasa 100, de canalitzacions de serveis d'aigua i electricitat en sentit longitudinal a la direcció de la rasa (cobertes per la u. e. 102 i a la cota de profunditat màxima de la rasa), comporta necessàriament que travessessin també els trams 5 i 6.

Rasa 200 (fotografies 7 a 10)

La rasa 200 seguia una direcció de sud-est a nord-oest, i ocupava la vorera sud-oest del carrer de les Carretes, entre els núm. 30 i 34. Tenia una longitud aproximada de 12 metres i l'amplitud variava entre 40 cm. (trams 8, 9 i aproximadament últim terç del 10), 50 cm. (tram 11) i 60 cm. (aproximadament dos primers terços del tram 10). La profunditat de la rasa va oscil·lar entre 40 i

---

²⁹ Vegeu, als Annexes, "Documentació fotogràfica", fotografia 2.

70 cm. (és a dir que es va arribar a una profunditat d'entre 5'85 i 5'55 m. s. n. m.).

L'estratigrafia presentava la mateixa disposició que en la Rasa 100:

1. Un primer nivell de paviment (format per lloses quadrades de 20 x 20 cm. i 3 cm. de gruix fetes de ciment) més la preparació de formigó que el sustentava (u. e. 201). La potència total d'aquesta u. e. oscil·lava entre 15 i 25 cm.
2. Un reompliment de sauló barrejat amb argiles (u. e. 202) que s'estenia fins a la cota màxima de profunditat a què es va arribar i que tenia les mateixes característiques que el de la Rasa 100. El sediment tampoc no contenia cap tipus de material arqueològic al seu interior. Així mateix, i també a la cota necessària per a introduir la canalització de cable elèctric, aproximadament, anaren apareixent serveis anteriors (electricitat, gas) tant en sentit longitudinal com perpendicular a la direcció de la rasa.

7. Fitxes d'unitats estratigràfiques

Fitxa d'unitat estratigràfica				UE : 101	
Sector: Rasa 100		Fase:		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÖ :	Paviment actual del carrer .				
DESCRIPCIÖ :	Estrat superficial format per lloses (lloses quadrades de 20 x 20 cm. i 3 cm. de gruix fetes de ciment) col·locades sobre una preparació de formigó, amb una potència total que oscil·la entre 15 i 25 cm.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	201		Equivalent a	
	Rebleix a			Es reblert per	
	Cobreix a	102		Es cobert per	
	Talla a			Tallat per	
	Es recolza a			Se li recolza	
	S'entrega a			Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				UE : 102	
Sector: Rasa 100		Fase:		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÖ :	Rebliment modern de rases de serveis recents.				
DESCRIPCIÖ :	Sauló de color marró groguenc barrejat amb paquets irregulars d'argila vermellosa , d'entre 25 i 55 cm. de potència total.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	202		Equivalent a	
	Rebleix a			Es reblert per	
	Cobreix a			Es cobert per	101
	Talla a			Tallat per	
	Es recolza a			Se li recolza	
	S'entrega a			Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				UE : 103	
Sector: Rasa 100		Fase:		Cronologia: Indeterminada	
DEFINICIÖ :	Fonamentació de l'edifici actual del núm. 31 del carrer de les Carretes.				
DESCRIPCIÖ :	Estructura formada per pedres irregulars lligades amb morter de calç blanquinós.				
MATERIAL					
DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a			Equivalent a	
	Rebleix a			Es reblert per	
	Cobreix a			Es cobert per	
	Talla a			Tallat per	
	Es recolza a			Se li recolza	101
	S'entrega a			Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				UE : 201	
Sector: Rasa 200		Fase:		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Paviment actual del carrer .				
DESCRIPCIÓ :	Estrat superficial format per lloses (lloses quadrades de 20 x 20 cm. i 3 cm. de gruix fetes de ciment) col·locades sobre una preparació de formigó, amb una potència total que oscil·la entre 15 i 25 cm.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	101		Equivalent a	
	Rebleix a			Es reblert per	
	Cobreix a	202		Es cobert per	
	Talla a			Tallat per	
	Es recolza a			Se li recolza	
	S'entrega a			Se li entrega	

Fitxa d'unitat estratigràfica				UE : 202	
Sector: Rasa 200		Fase:		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	Rebliment modern de rases de serveis recents.				
DESCRIPCIÓ :	Sauló de color marró groguenc barrejat amb paquets irregulars d'argila vermellosa , d'entre 15 i 55 cm. de potència total.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a	102		Equivalent a	
	Rebleix a			Es reblert per	
	Cobreix a			Es cobert per	201
	Talla a			Tallat per	
	Es recolza a			Se li recolza	
	S'entrega a			Se li entrega	

8. Conclusions

El resultat de la intervenció al carrer de les Carretes núm. 30-34 i 25-31, amb codi de referència 066/03, és la constatació de la inexistència de restes arqueològiques a la zona afectada. Es pot parlar, doncs, de resultats negatius.

Tant és així, que no només no han aparegut estructures dignes d'interès des d'un punt de vista arqueològic (únicament es podria esmentar, en aquest sentit, els fonaments de l'actual edifici núm. 31 del carrer de les Carretes, que no s'han pogut datar -u. e. 103-), sinó que tampoc no s'ha exhumat ni una sola peça de material arqueològic.

L'estratigrafia que s'ha pogut documentar en les dues rases ha consistit en una capa de lloses contemporànies cobrint una capa de preparació de formigó. Per sota d'aquesta capa de formigó ha aparegut sauló barrejat amb argiles, un sauló que cobria en ambdós casos serveis moderns (aigua, gas, electricitat). Podem dir que es tracta, doncs, d'una zona molt afectada per intervencions recents anteriors destinades a la instal·lació d'aquests serveis subterranis.

L'escassa profunditat de les rases realitzades (amb un màxim de 70 cm. -5'55 m. s. n. m.-) ha impedit documentar la cota inferior del sauló, per la qual cosa no podem descartar que hi hagi restes arqueològiques per sota dels 5'55 m. s. n. m.

9. Bibliografia

- AA. VV. (1993): "Intervencions a Barcino (1982-1989)", a *Anuari d'intervencions arqueològiques a Catalunya. Època romana, Antiguitat tardana. Campanyes 1982-1989*. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Barcelona.
- AA. VV. (2002): *Barcelona. Guia de la Ciutat*. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.
- AJUNTAMENT DE BARCELONA. *Urbanisme de Barcelona*. <http://www.bcn.es/urbanisme/> (consultada el 20 d'agost de 2003).
- AMADES, Joan. (1984): *Històries i llegendes de Barcelona. Passejada pels carrers de la ciutat vella*. Volum II. Editat per Fabre, Jaume, i Huertas Claveria, J. M. Edicions 62. Barcelona.
- ARTIGUES i CONESA, Pere Lluís. (1998): *Memòria de la intervenció arqueològica al solar comprès entre els carrers de Sant Pau, Reina Amàlia, Hort de la Bomba i de les Carretes al Raval (Barcelona, Barcelonès)*. Arxiu del Servei d'Arqueologia Urbana de la ciutat de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Memòria inèdita.
- ARTIGUES I CONESA, Pere Lluís. (2001): *Memòria dels resultats obtinguts en l'excavació arqueològica al jaciment de Sant Pau, cantonada amb Reina Amàlia i C/ Carretes (Barcelona, Barcelonès)*. Arxiu del Servei d'Arqueologia Urbana de la ciutat de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Memòria inèdita.
- CARANDINI, Andrea. (1997): *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica*. Crítica. Barcelona.
- FÀBREGAS i ESPADALER, Marta (2003). *Memòria tècnica de l'excavació arqueològica d'urgència realitzada al carrer Carretes, cantonada amb el carrer Sant Pau (Barcelona, novembre de 2000)*. Arxiu del Servei d'Arqueologia Urbana de la ciutat de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. Memòria inèdita.

- GRANADOS, Oriol. (1991): "Estructura urbana de la ciutat romana". A: *Història de Barcelona*. Volum 1. Dirigida per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
- GUÀRDIA, Manuel, i GARCIA ESPUCHE, Albert (1992): "Consolidació d'una estructura urbana; 1300-1516". A: *Història de Barcelona*. Volum 3: *La ciutat consolidada (segles XIV i XV)*. Dirigida per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana. Barcelona. Pàg. 35-72.
- HARRIS, Edward C. (1991): *Principios de estratigrafía arqueológica*. Crítica. Barcelona.
- HUERTAS, Josefa; RODRÍGUEZ, Marta. (2000): "Muralla medieval de Barcelona: Darreres intervencions arqueològiques". A: *1r Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes*. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval. Igualada. Pàg. 16-23.
- MARTÍN i OLIVERAS, Antoni. (2000): *Informe preliminar de seguiment i prospecció arqueològica a l'entorn del jaciment de Sant Pau del Camp (Barcelona-El Barcelonès)*. Informe inèdit.
- PLADEVALL, A. (1982): "Barcelona i el Barcelonès". A: *Gran geografia comarcal de Catalunya*. Volum 8: *El Barcelonès i el Baix Llobregat*. Obra dirigida per Carreras i Martí, Joan. Volum dirigit per Cahner, Max. Enciclopèdia Catalana. Barcelona. Pàg.11-14.
- SALES CARBONELL, Jordina. (2003): "Un nou tram de la muralla baixmedieval de Barcelona localitzat a la ronda de Sant Pau. Primers resultats de l'excavació". A: *II Congrés d'arqueologia medieval i moderna a Catalunya. Actes*. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval. Sant Cugat del Vallès. Pàg. 262-268.
- SANZ PARERA, Miquel. (1988): *El Pla de Barcelona. Constitució i característiques físiques*. Amelia Romero, editora. Sant Cugat del Vallès.

ANNEXES

- **Planimetria**
- **Documentació fotogràfica**

[illegible]

1

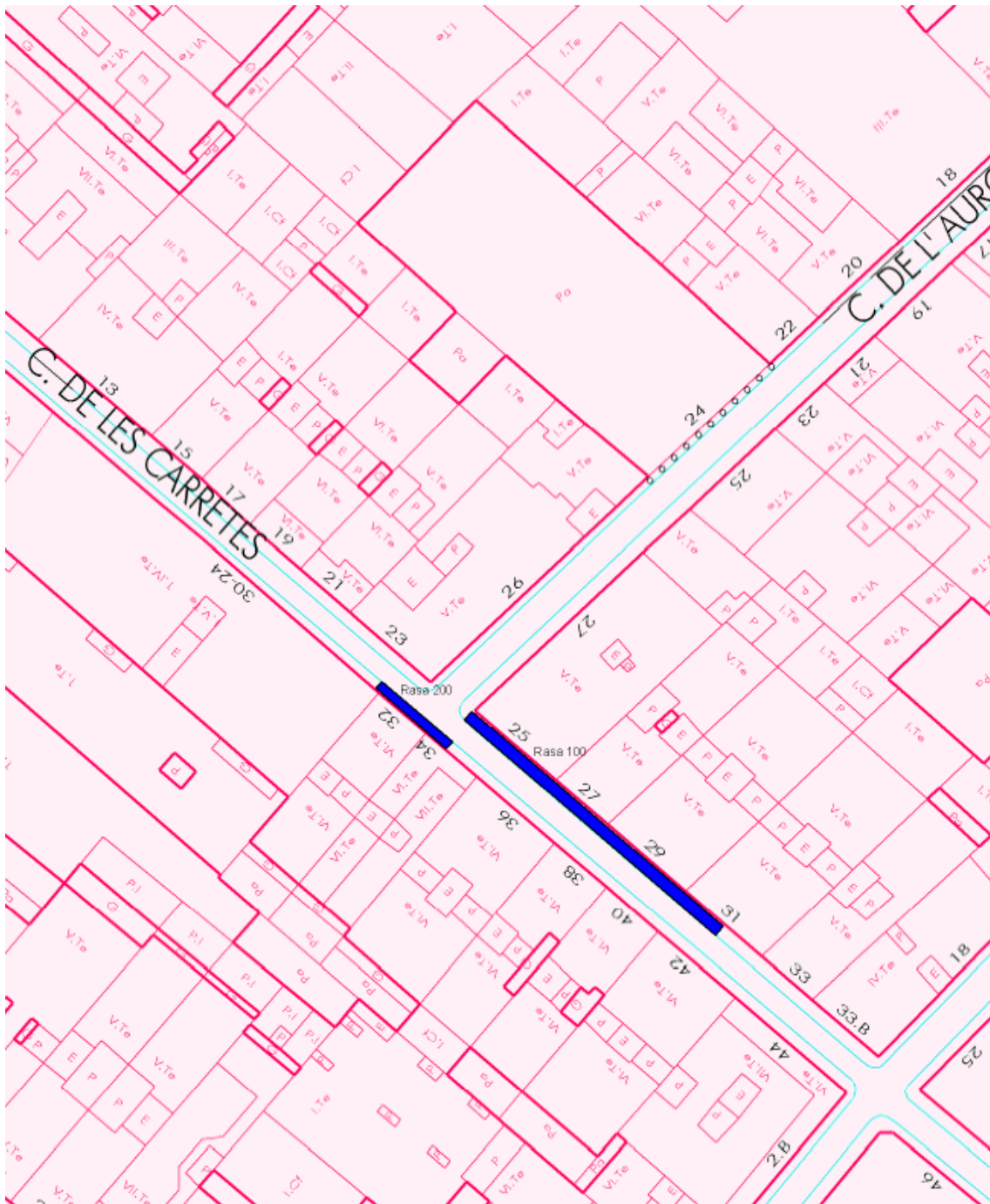

Figura B. Detall de la zona intervinguda amb la situació de la Rasa 100 i de la Rasa 200 en blau (escala 1:500).

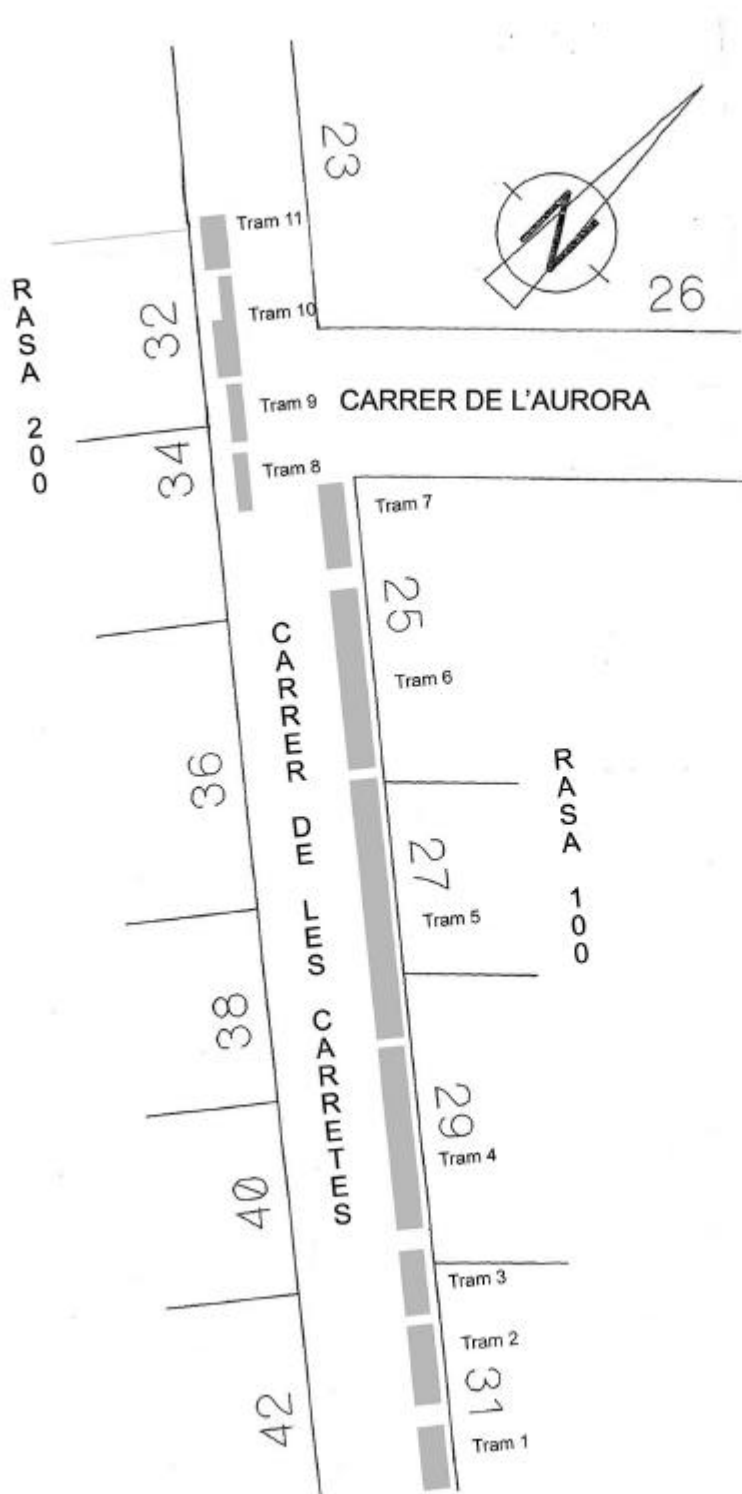

Figura C. Croquis de la Rasa 100 i de la Rasa 200 on es poden apreciar els seus respectius trams.

Documentació fotogràfica

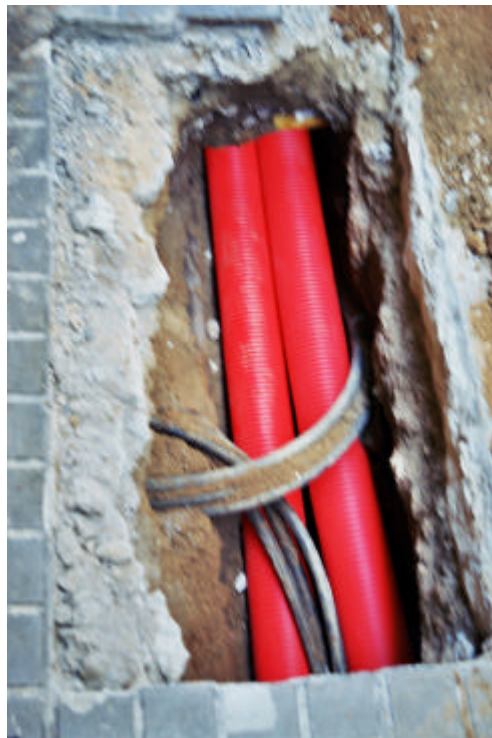
Fotografia 1. Vista general de la zona intervinguda des del centre de la calçada del carrer de les Carretes, davant dels núm. 32-24 i 23, mirant cap al sud est.

Fotografia 2. Rasa 100, tram 1 (es pot observar la u. e. 103), mirant cap al nord-est.

Fotografia 3. Rasa 100, tram 2, mirant cap al nord-oest.

Fotografia 4. Rasa 100, tram 3, mirant cap al sud-est. Es poden observar els tubs per a cable elèctric col·locats.

Fotografia 5. Col·locació dels tubs per a cable elèctric a la rasa 100, tram 4, mirant cap al nord-oest.

Fotografia 6. Rasa 100, tram 7, mirant cap al nord-oest.

Fotografia 7. Rasa 200, tram 8, mirant cap al nord-oest.

Fotografia 8. Rasa 200, tram 9, mirant cap al sud-est.

Fotografia 9. Rasa 200, tram 10, mirant cap al nord-oest.

Fotografia 10. Rasa 200, tram 11, mirant cap al nord-oest.